

Крамаренко Сергій Михайлович

Воєнний стан як чинник трансформації місцевого самоврядування в Україні: політико-управлінський аспект

УДК 352.07:342.78:35.071.6(477)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2026-2.7>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Крамаренко Сергій Михайлович
аспірант
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
ORCID: 0009-0004-0380-1740

У статті здійснено політико-управлінський аналіз воєнного стану як чинника трансформації місцевого самоврядування в Україні. Встановлено, що воєнний стан не ліквідував місцеве самоврядування як інститут, однак істотно змінив зміст його функцій, порядок взаємодії з державною владою та пріоритети управлінської діяльності. Результати дослідження свідчать, що територіальні громади в умовах війни перейшли від переважно сервісно-адміністративної моделі до кризово-управлінської моделі функціонування. Доведено, що місцевий рівень влади став найближчим до громадянським центром реагування на кризові ситуації, а його ефективність значною мірою залежить від управлінської гнучкості, ресурсної спроможності, цифрової комунікації, здатності до самоорганізації та взаємодії з громадянським суспільством, бізнесом, волонтерами й міжнародними партнерами.

Окрему увагу приділено зміні політико-інституційної конфігурації публічної влади на місцевому рівні. Показано, що функціонування військових адміністрацій посилює вертикаль державного управління та створило нову модель взаємодії між обраними органами місцевого самоврядування, призначеними військовими адміністраціями, центральними органами виконавчої влади та міжнародними донорами.

Така модель має позитивний потенціал, оскільки забезпечує швидкість реагування, концентрацію ресурсів і координацію безпекових заходів. Водночас вона містить ризики звуження місцевої демократії, зменшення публічності управлінських рішень, послаблення ролі представницьких органів і зниження прозорості у питаннях використання бюджетних коштів, управління комунальним майном, розподілу гуманітарної допомоги та реалізації програм відновлення.

У висновках обґрунтовано, що інституційна стійкість місцевого самоврядування в умовах воєнного стану проявляється у здатності громад зберігати керованість, підтримувати базові публічні послуги, мобілізувати внутрішні й зовнішні ресурси, адаптувати управлінські практики до безпекових викликів і водночас підтримувати соціальну згуртованість населення.

Ключові слова: воєнний стан, місцеве самоврядування, територіальні громади, публічне управління, військові адміністрації, децентралізація, інституційна стійкість, місцева демократія, кризове управління, післявоєнне відновлення.

Вступ. Повномасштабна війна актуалізувала проблему стійкості системи публічного управління та здатності державних і місцевих інститутів діяти в умовах тривалої кризи. Особливого значення набуло місцеве самоврядування, яке безпосередньо пов'язане із забезпеченням життєдіяльності населення, підтриманням базових послуг, соціальної згуртованості та реагуванням на щоденні потреби громадян. У цих умовах воєнний стан став не лише правовим режимом, а й фактором глибокої зміни управлінських практик, інституційних взаємодій і пріоритетів місцевого розвитку.

Актуальність дослідження зумовлена потребою комплексно оцінити, як в умовах воєнного стану змінюється місце територіальних громад у системі публічної влади. Йдеться не лише про виконання органами місцевого самоврядування звичних повноважень, а й про їхню здатність забезпечувати керованість на місцях, підтримувати населення, координувати ресурси, взаємодіяти з військовими адміністраціями та зберігати основи місцевої демократії навіть за умов обмежень, спричинених війною.

Мета та завдання. Мета статті полягає у визначенні політико-управлінських особливостей трансформації місцевого самоврядування в Україні в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети було використано системний метод, інституційний підхід, структурно-функціональний метод, порівняльно-аналітичний метод, нормативно-правовий аналіз, метод узагальнення.

Результати. Запровадження воєнного стану в Україні істотно змінило нормативно-правові умови функціонування місцевого самоврядування, оскільки діяльність територіальних громад була включена в ширший режим публічного управління, орієнтований на забезпечення обороноздатності, громадської безпеки, стійкості критичної інфраструктури та безперервності базових послуг для населення. У звичайних умовах місцеве самоврядування функціонує як форма самостійного вирішення питань місцевого значення територіальною громадою, однак у період воєнного стану ця автономія не скасовується, а набуває іншого практичного змісту.

Правовий режим воєнного стану передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав і свобод, а також запровадження спеціальних управлінських механізмів, необхідних для відсічі збройної агресії. Для місцевого самоврядування це означає зміну звичного балансу між децентралізованим управлінням і централізованою координацією [6].

Територіальні громади продовжують забезпечувати комунальні послуги, соціальну підтримку, управління майном, місцевий економічний розвиток, благоустрій і роботу закладів освіти, охорони здоров'я та соціальної сфери. Водночас значна частина цих функцій починає виконуватися з урахуванням оборонних потреб, евакуаційних заходів, розміщення внутрішньо переміщених осіб, організації укриттів, підтримки енергетичної безпеки та захисту об'єктів критичної інфраструктури.

Особливого значення набуває взаємодія органів місцевого самоврядування з військовими адміністраціями. У громадах, де такі адміністрації утворені, відбувається перерозподіл частини управлінських повноважень, що впливає на порядок ухвалення рішень і ступінь політичної автономії місцевих рад. Це не означає повного усунення місцевого самоврядування, однак створює іншу модель публічної влади на місцях, у якій безпековий критерій стає визначальним для організації управлінського процесу [13].

Воєнний стан також вплинув на бюджетне планування та використання місцевих ресурсів. Місцеві бюджети були переорієнтовані на першочергові потреби оборони, цивільного захисту, підтримки військових формувань, відновлення пошкодженої інфраструктури, допомоги постраждалому населенню та забезпечення життєдіяльності громад. У цьому контексті зменшується простір для довгострокових розвиткових програм, натомість посилюється значення антикризового фінансового управління.

Окремі демократичні процедури в період воєнного стану зазнали обмеження або були адаптовані до безпекових умов. Це стосується публічності засідань, доступу до певної інформації, проведення громадських слухань і виборчих процесів. Такі обмеження мають функціональне обґрунтування, оскільки відкритість управління в умовах війни може створювати додаткові ризики для безпеки громадян, об'єктів інфраструктури та оборонних заходів.

Водночас тривале звуження демократичних процедур несе ризики для підзвітності, прозорості та довіри до місцевої влади. Саме тому трансформація правового середовища місцевого самоврядування в умовах воєнного стану має подвійний характер. З одного боку, вона забезпечує концентрацію управлінських ресурсів для виживання держави і громад. З іншого боку, вона потребує постій-

ного нормативного та політичного контролю, щоб тимчасові обмеження не перетворилися на сталі практики звуження місцевої демократії [1].

Повномасштабна війна зумовила глибоку політико-управлінську адаптацію територіальних громад, оскільки місцеве самоврядування опинилося в умовах одночасного зростання розносторонніх навантажень. До початку повномасштабної агресії значна частина управлінської логіки на місцевому рівні будувалася навколо сервісно-адміністративної моделі, у межах якої основна увага приділялася наданню послуг та забезпеченню потреб населення.

В умовах війни ця модель не була повністю демонтована, однак її зміст істотно змінився. Органи місцевого самоврядування були змушені поєднати звичні функції із завданнями кризового управління, що передбачає швидке реагування на загрози, мобілізацію ресурсів, координацію різних суб'єктів і забезпечення мінімально необхідного рівня життєдіяльності громади.

Одним із ключових напрямів такої адаптації стала переорієнтація місцевого управління на потреби безпеки та цивільного захисту. Територіальні громади почали виконувати значно ширший комплекс завдань, пов'язаних з облаштуванням укриттів, підтримкою пунктів незламності, забезпеченням резервного живлення, підготовкою до надзвичайних ситуацій, реагуванням на руйнування інфраструктури тощо [8].

У багатьох громадах саме місцева влада стала першим інституційним рівнем, до якого зверталися громадяни у випадку загрози, втрати житла, переміщення, відсутності доступу до базових послуг або потреби в гуманітарній підтримці. Це посилює значення територіальної громади не лише як адміністративної одиниці, а й як простору первинної суспільної стійкості.

Важливим проявом політико-управлінської трансформації стало розширення гуманітарної функції місцевого самоврядування. Прийом і розміщення внутрішньо переміщених осіб, створення місць тимчасового проживання, забезпечення харчуванням, одягом, медикаментами, психологічною підтримкою та доступом до освіти й медичних послуг стали для багатьох громад новими або значно масштабованими напрямками діяльності. У цих умовах місцева влада діяла не лише як виконавець формальних повноважень, а як координатор широкої мережі взаємодії між державними структурами, громадськими організаціями, волонтерськими ініціативами, релігійними спільнотами, міжнародними партнерами та місцевим бізнесом.

Соціально-економічні виклики також вимагали від громад зміни управлінських підходів. Руйнування підприємств, релокація бізнесу, зменшення доходів населення, зростання безробіття, міграція трудових ресурсів і додаткове навантаження на

соціальну інфраструктуру змусили органи місцевого самоврядування активніше працювати з економічною адаптацією громад [2].

У цьому контексті посилилася роль місцевої влади у підтримці підприємництва, пошуку партнерських ресурсів, залученні гуманітарної та технічної допомоги, створенні умов для інтеграції внутрішньо переміщених осіб у місцеві спільноти та забезпеченні стабільної роботи комунальних підприємств. Війна показала, що економічна стійкість громади безпосередньо впливає на її здатність виконувати соціальні та безпекові функції.

Водночас війна сприяла формуванню нових горизонтальних зв'язків між громадами. Території, які перебували у відносно безпечніших умовах, надавали допомогу громадам, що постраждали від бойових дій, приймали переміщених осіб, підтримували релоковані установи та бізнеси, брали участь у міжмуниципальному співробітництві. Така практика демонструє, що місцеве самоврядування в умовах війни трансформується не лише через посилення вертикальної координації з державою, а й через розвиток горизонтальної солідарності.

Взаємодія місцевого самоврядування з військовими адміністраціями та центральною владою стала одним із ключових проявів трансформації публічного управління в умовах воєнного стану. До повномасштабної війни місцевий рівень влади в Україні розвивався переважно в логіці децентралізації, розширення повноважень територіальних громад, посилення фінансової автономії та формування відповідальності органів місцевого самоврядування перед жителями. Воєнний стан істотно змінив цю конфігурацію, оскільки в системі місцевого управління зросла роль вертикалі державної виконавчої влади, військового командування та військових адміністрацій.

Функціонування військових адміністрацій вплинуло на систему ухвалення рішень на місцевому рівні насамперед через зміну співвідношення між виборними та призначеними інститутами влади. Обрані місцеві ради, міські, селищні та сільські голови зберігають важливе значення як представники інтересів територіальних громад, однак в окремих випадках частина управлінських повноважень переходить до військових адміністрацій або реалізується за їхньої безпосередньої участі. Така модель зумовлена специфікою воєнного стану, коли питання оборони, цивільного захисту, евакуації, комендантської години, функціонування критичної інфраструктури, розподілу гуманітарної допомоги та реагування на надзвичайні ситуації потребують швидких і скоординованих рішень [9].

Позитивним наслідком такої моделі є підвищення швидкості реагування на кризові ситуації. Посилення вертикальної координації дозволяє швидше концентрувати ресурси, визначати пріоритети, залучати сили цивільного захисту, комунальні

служби, правоохоронні органи, медичні заклади тощо. Військові адміністрації також забезпечують більш тісний зв'язок між місцевим рівнем і центральними органами влади, що є важливим для реалізації державної політики у сфері оборони, безпеки, відновлення та гуманітарного реагування.

Водночас така трансформація породжує низку політико-інституційних ризиків. Найбільш очевидним є звуження простору місцевої демократії, оскільки частина рішень ухвалюється без повноцінної громадської участі. Особливо чутливими є питання використання бюджетних коштів, управління комунальним майном, розподілу гуманітарної допомоги, відновлення пошкодженої інфраструктури та взаємодії з донорами.

Важливим елементом нової політико-інституційної конфігурації є координація між громадами, обласними військовими адміністраціями, центральними органами виконавчої влади та міжнародними партнерами. Війна значно розширила коло суб'єктів, які впливають на місцевий розвиток, гуманітарну підтримку та відновлення. Громади залучають ресурси міжнародних донорів, беруть участь у програмах технічної допомоги, співпрацюють з урядовими структурами та іншими територіями. У цих умовах центральна влада та військові адміністрації виконують функцію координації, однак ефективність такої взаємодії залежить від здатності враховувати реальні потреби громад.

Воєнний стан став не лише фактором обмеження окремих механізмів місцевої демократії, а й своєрідним інституційним випробуванням для територіальних громад. У кризових умовах виявилася реальна здатність місцевого самоврядування підтримувати керованість, забезпечувати базові публічні послуги, мобілізувати ресурси та зберігати соціальну згуртованість населення.

Інституційна стійкість місцевого самоврядування проявляється передусім у збереженні функціональності місцевих інститутів. Навіть за умов безпекових ризиків громади продовжували забезпечувати роботу комунальних служб, закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту тощо. У цьому контексті важливим є не лише сам факт продовження управлінської діяльності, а й здатність змінювати її зміст відповідно до ситуації [14].

Важливою складовою стійкості стала здатність громад до самоорганізації. У період війни місцеве самоврядування не діяло ізольовано, а спиралося на взаємодію з волонтерськими ініціативами, громадськими організаціями, місцевим бізнесом, освітніми й медичними установами, релігійними спільнотами та міжнародними партнерами. Така взаємодія засвідчила, що спроможність громади визначається не лише якістю адміністративного апарату, а й рівнем довіри, горизонтальної солідарності та готовності мешканців брати участь у вирішенні спільних проблем.

Водночас, воєнний стан виявив нерівномірність розвитку громад, різний рівень фінансової спроможності, кадрової підготовки, цифрової зрілості, якості управлінського планування та доступу до зовнішніх ресурсів. Громади, які до війни мали сильний кадровий потенціал, розвинену інфраструктуру, досвід проєктного менеджменту та партнерства з громадянським суспільством, зазвичай демонстрували вищу адаптивність.

Натомість слабші громади частіше залежали від державної підтримки, обласних військових адміністрацій, гуманітарних програм і зовнішніх донорів. Це свідчить про необхідність післявоєнного посилення інституційної спроможності місцевого рівня, зокрема через навчання кадрів, розвиток стратегічного планування, удосконалення фінансового менеджменту та підвищення якості кризового управління.

Післявоєнна трансформація місцевого самоврядування має передбачати поступове відновлення повноцінних демократичних процедур. Йдеться про повернення до відкритішого формату роботи місцевих рад, розширення громадських консультацій, активізацію місцевих ініціатив, громадських слухань, партисипативного бюджетування та інших механізмів участі жителів у прийнятті рішень [4].

Водночас післявоєнне відновлення не повинно означати механічного повернення до довоєнної моделі. Досвід війни показав потребу в більш гнучкому, стійкому та безпеково орієнтованому місцевому управлінні, здатному поєднувати демократичну підзвітність із оперативністю реагування на надзвичайні ситуації.

Особливе значення матиме посилення фінансової спроможності громад. Післявоєнне відновлення вимагатиме значних ресурсів для реконструкції інфраструктури, житла, закладів освіти, медицини, енергетики, транспорту та соціальних послуг. Тому важливо забезпечити прогнозованість місцевих бюджетів, справедливий розподіл міжбюджетних трансфертів, доступ громад до міжнародної допомоги та прозорі механізми використання коштів. Фінансова стійкість має стати основою реальної самостійності місцевого самоврядування, оскільки без достатніх ресурсів навіть формально закріплені повноваження залишаються обмеженими.

Висновки. **Воєнний стан став одним із ключових чинників трансформації місцевого самоврядування в Україні, оскільки змінив нормативно-правові умови його функціонування, посилив роль безпекової координації та актуалізував потребу в оперативному кризовому управлінні на рівні територіальних громад.** Органи місцевого самоврядування зберегли базові функції, однак їхній зміст істотно розширився за рахунок завдань цивільного захисту, гуманітарного реагування, підтримки критичної інфраструктури, допомоги внутрішньо переміщеним особам і взаємодії з військовими адміністраціями.

Встановлено, що в умовах війни місцеве самоврядування перейшло від переважно сервісно-адміністративної моделі до кризово-управлінської, у межах якої визначальними стали гнучкість, ресурсна мобілізація, горизонтальна взаємодія та здатність громад підтримувати життєдіяльність населення. Водночас така трансформація супроводжується ризиками звуження місцевої демократії, зниження прозорості та послаблення ролі представницьких органів. Тому післявоєнне відновлення має передбачати не лише повернення демократичних процедур, а й інституціоналізацію ефективних управлінських практик, сформованих під час війни.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим аналізом післявоєнної моделі місцевого самоврядування, зокрема механізмів відновлення місцевої демократії, фінансової спроможності громад, взаємодії з військовими адміністраціями, участі громадян у прийнятті рішень та впливу міжнародної допомоги на інституційну стійкість територіальних громад.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голик Ю. Підзвітність органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: теоретико-правові аспекти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 17–22. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.2>.
2. Гудіма Т., Єршова Ю., Сошников А. Релокація бізнесу в умовах воєнного стану: нормативно-правові аспекти диференційованого регулювання. *Науковий вісник ужгородського національного університету*. 2025. Т. 2, № 90. С. 295–304. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.41>.
3. Ільчишин В. В. Принципи правового регулювання організації та діяльності військових адміністрацій в Україні. *Право та державне управління*. 2024. № 1. С. 374–379. URL: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.52>.
4. Круглашов А., Швидюк С. Місцеве самоврядування України в умовах війни: адаптація до нових викликів. *Літопис Волині*. 2025. № 32. С. 238–246. URL: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.32.39>.
5. Мальцев У. В., Сікорський М. М. Ресурсний потенціал місцевого самоврядування. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2020. Т. 75, № 4. С. 166–171. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.4.20>.
6. Мельниченко Б., Мідик М. Місцеве самоврядування в Україні в умовах воєнного стану. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. серія: «юридичні науки». 2023. Т. 10, № 38. С. 137–145. URL: <https://doi.org/10.23939/law2023.38.137>.
7. Пилипюк А. О. Функціонування органів місцевого самоврядування під час воєнного стану. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики*. 2022. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-61>.
8. Роговенко О. Повноваження органів місцевого самоврядування під час воєнного стану: нормативно-

правове регулювання та виклики. *Приватне та публічне право*. 2022. № 3. С. 9–14. URL: <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2022.3.2>.

9. Рой О. Військові адміністрації як суб'єкти владних повноважень. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 441–446. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.78>.

10. Руденко М. В. Окремі питання функціонування місцевого самоврядування в Україні під час воєнного стану. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2023. № 46. С. 226–236. URL: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-46-2-226-236>.

11. Чиркін А. Нормотворчість органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2022. № 43-1. С. 141–153. URL: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2022-43-141>.

12. Чистяков П. Функції місцевого самоврядування. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2025. № 33. С. 188–197. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb332025330116>.

13. Шишка Р. Б., Галушко В. В., Воробей П. А. Взаємодія військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2024. № 3. С. 382–387. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.57>.

14. Ярема О., Лепіш Н. Роль органів місцевого самоврядування у системі публічної влади як суб'єктів, які реалізують інтереси населення в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Т. 2, № 6. С. 558–563. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.2.89>.

REFERENCES:

1. Holyk, Yu. (2022). Pidzvitnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii vlady v Ukraini: teoretyko-pravovi aspekty [Accountability of local self-government bodies in the context of decentralization of power in Ukraine: theoretical and legal aspects]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 5, 17–22. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.2> [in Ukrainian].

2. Hudima, T., Yershova, Yu., & Soshnykov, A. (2025). Relokatsiia biznesu v umovakh voiennoho stanu: normatyvno-pravovi aspekty dyferentsiiovanoho rehuliuвання [Business relocation under martial law: regulatory and legal aspects of differentiated regulation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 2(90), 295–304. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.41> [in Ukrainian].

3. Ilchysyn, V. V. (2024). Pryntsyphu pravovoho rehuliuвання orhanizatsii ta diialnosti viiskovykh administratsii v Ukraini [Principles of legal regulation of the organization and activities of military administrations in Ukraine]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, 1, 374–379. <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.52> [in Ukrainian].

4. Kruhlashov, A., & Shvydiuk, S. (2025). Mistseve samovriaduvannia Ukrainy v umovakh viiny: adaptatsiia do novykh vyklykiv [Local self-government of Ukraine under war conditions: adaptation to new challenges]. *Litopys Volyni*, 32, 238–246. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.32.39> [in Ukrainian].

5. Maltsev, U. V., & Sikorskyi, M. M. (2020). Resursnyi potentsial mistsevoho samovriaduvannia [Resource potential of local self-government]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*, 75(4), 166–171. <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.4.20> [in Ukrainian].

6. Melnychenko, B., & Midyk, M. (2023). Mistseve samovriaduvannia v Ukraini v umovakh voiennoho stanu [Local self-government in Ukraine under martial law]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Seriya: "Yurydychni nauky"*, 10(38), 137–145. <https://doi.org/10.23939/law2023.38.137> [in Ukrainian].

7. Pylypiuk, A. O. (2022). Funktsionuvannia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia pid chas voiennoho stanu [Functioning of local self-government bodies during martial law]. *Stanovlennia ta rozvytok pravovoi derzhavy: problemy teorii ta praktyky*. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-61> [in Ukrainian].

8. Rohovenko, O. (2022). Povnovazhennia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia pid chas voiennoho stanu: normatyvno-pravove rehuliuвання ta vyklyky [Powers of local self-government bodies during martial law: regulatory and legal regulation and challenges]. *Pryvatne ta publichne pravo*, 3, 9–14. <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2022.3.2> [in Ukrainian].

9. Roi, O. (2024). Viiskovi administratsii yak subiekty vladnykh povnovazhen [Military administrations as subjects of public authority]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 1, 441–446. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.78> [in Ukrainian].

10. Rudenko, M. V. (2023). Okremi pytannia funktsionuvannia mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini pid chas voiennoho stanu [Certain issues of the functioning of local self-government in Ukraine during martial law]. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*, 46, 226–236. <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-46-2-226-236> [in Ukrainian].

11. Chyrkin, A. (2022). Normotvorchist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v umovakh voiennoho stanu [Rule-making activity of local self-government bodies under martial law]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia*, 43-1, 141–153. <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2022-43-141> [in Ukrainian].

12. Chystiakov, P. (2025). Funktsii mistsevoho samovriaduvannia [Functions of local self-government]. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia*, 33, 188–197. <https://doi.org/10.35432/tisb332025330116> [in Ukrainian].

13. Shyshka, R. B., Halunko, V. V., & Vorobei, P. A. (2024). Vzaiemodiia viiskovykh administratsii z orhanamy mistsevoho samovriaduvannia [Interaction of military administrations with local self-government bodies]. *Pravo i suspilstvo*, 3, 382–387. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.57> [in Ukrainian].

14. Yarema, O., & Lepish, N. (2025). Rol orhaniv mistsevoho samovriaduvannia u systemi publichnoi vlady yak subiektyv, yaki realizuiut interesy naseleння v umovakh voiennoho stanu [The role of local self-government bodies in the system of public authority as subjects implementing the interests of the population under martial law]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 2(6), 558–563. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.2.89> [in Ukrainian].

Martial law as a factor in the transformation of local self-government in Ukraine: a political-administrative perspective

Kramarenko Serhiy Myhailovych

Postgraduate Student
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State
University
Pirogov str., 9, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0009-0004-0380-1740

This article provides a political and administrative analysis of martial law as a factor in the transformation of local self-government in Ukraine. It has been established that martial law did not eliminate local self-government as an institution, but it significantly altered the nature of its functions, the procedures for interacting with state authorities, and the priorities of its administrative activities.

The research findings indicate that, under wartime conditions, local communities have shifted from a predominantly service-administrative model to a crisis-management model of operation. It has been demonstrated that the local level of government has become the center closest to citizens for responding to crisis situations, and its effectiveness largely depends on managerial flexibility, resource capacity, digital communication, the ability to self-organize, and interaction with civil society, business, volunteers, and international partners. Special attention is given to changes in the political and institutional configuration of public authority at the local level. It is shown that the functioning of military administrations has strengthened the vertical structure of state governance and created a new model of interaction between elected local self-government bodies, appointed military administrations, central executive bodies, and international donors.

This model has positive potential, as it ensures rapid response, concentration of resources, and coordination of security measures. At the same time, it carries risks of narrowing local democracy, reducing the public nature of administrative decisions, weakening the role of representative bodies, and decreasing transparency regarding the use of budget funds, management of communal property, distribution of humanitarian aid, and implementation of recovery programs.

The conclusions argue that the institutional resilience of local self-government under martial law is manifested in the ability of communities to maintain governance, sustain basic public services, mobilize internal and external resources, adapt administrative practices to security challenges, and simultaneously uphold social cohesion among the population.

Key words: martial law, local self-government, territorial communities, public administration, military administrations, decentralization, institutional resilience, local democracy, crisis management, post-war recovery.

Дата першого надходження статті до видання: 13.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026